

Тетяна Курінная
Tetiana Kurinnaia

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ВЕБ-ДИЗАЙНУ

THE ORETICAL AND METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF WEB DESIGN

В основі теоретико-методологічних досліджень у вивченні веб-дизайну покладено семантико-семіотичний напрям. Доведено використання неklasичного напрямку з метою вивчення веб-дизайну як складно-структурованого та динамічного елементу Інтернет-культури, та обґрунтовано його роль при формуванні мислення особистості.

Ключові слова: веб-дизайн, навчання, семантико-семіотичний напрям, евристика, мислення, особистість.

У наш час інформаційні технології вже не можна розглядати тільки з професійного боку, адже вони настільки глибоко проникли в життя людей, що виокремити їх із загального світоглядного та культурологічного контексту практично неможливо, тому новітні технології необхідно аналізувати в комплексному дослідженні та вивченні. Сьогодні веб-дизайн починають досліджувати в різних наукових напрямках, у тому числі і в педагогіці, визначаючи вагомість до формування відповідних первинних навичок на ранньому етапі навчання. Відповідно до цього, виникає потреба в обґрунтування теоретико-методологічних підходів до навчання веб-дизайну у навчальних закладах.

Зв'язок проблеми з важливими практичними завданнями полягає в тому, що стан упровадження комп'ютерних технологій у всі сфери життєдіяльності сучасного суспільства викликає низку проблем, однією з головних серед яких є проблема віртуалізації та дослідження явища веб-дизайну як основи сучасного віртуального середовища, проблему встановлення взаємозв'язку технологій і людини в контексті сучасного веб-простору.

У зарубіжній та вітчизняній літературі значна увага приділяється прикладним аспектам розробки веб-дизайну, дослідженню психологічних елементів контактування людини і техніки, відпрацюванню культурологічних та соціальних складових, залишаючи поза увагою саме педагогічну основу у процесі навчання. Так, В.С. Парненко розглядає веб-дизайн як складову віртуального середовища; Д.В. Бородаєв основу увагу приділяє технологічній роботі у процесі навчання, що безпосередньо впливає на візуальне оформлення та визначає шляхи створення веб-сайту як об'єкта графічного дизайну; Н.С. Кузнецова розглядає веб-дизайн як елемент сучасної культури.

Незважаючи на широке дослідження веб-дизайну як категорії та вимогу практики для його навчання, залишаються не вирішені раніше частин загальної проблеми, що пов'язані з педагогічними аспектами в навчанні веб-дизайну з метою формування фахівців цього напрямку.

У зв'язку з цим, *метою статті* є обґрунтування теоретико-методологічні підходи з навчання веб-дизайну як складової Інтернет-культури.

Особливість веб-дизайну полягає в тому, що він виступає не оформленням виробу, і є не його частиною, а становить сам виріб. Проектуючи сайт, веб-дизайнер створює повноцінний продукт, а не тільки оформляє його, тому дизайнер виступає в ролі творця кінцевого виробу. Веб-дизайнер сьогодні – один із знакових соціально-культурних акторів сучасного

суспільства. Він сам упроваджує новий тип поведінки для інших і сам генерує новий структурний поведінку для себе. З'являється особливий тип авторів Інтернет-культури.

Відзначаючи особливість дизайну – реагувати на культурні і технологічні зміни, зауважимо, що веб-дизайн відзначається істотним прискоренням, пов'язане з активним поширенням технологій віртуальної реальності. Віртуальна реальність, що характеризується тим, що людина сприймає і переживає її не як породження власного розуму, а як об'єктивну даність, усе щільніше входить практично в усі сфери нашого життя.

З метою вдосконалення викладання веб-дизайну у закладах вищої освіти, вважаємо за доречне акцентувати увагу на педагогічних методологічних підходах. Так, у процесі навчання веб-дизайну використовують:

- системний підхід – використання якого дозволяє розглядати відносно самостійні компоненти в сукупній взаємодії. У такому випадку провідна роль викладача полягає у пошуку шляхів поєднання різних складових (компонентів) та винайдення їх взаємозв'язку;
- особистісний підхід – спрямований на розвиток студента, як продукту загально-історичного розвитку, виокремлює його індивідуальність та професійну грамотність. Завдання викладача зводиться до створення умов щодо саморозвитку задатків і творчого потенціалу особистості;
- діяльнісний підхід – спрямований на отримання прикладних умінь на основі набутих теоретичних знань. Викладач орієнтує студента на вибір і організацію творчої діяльності з позиції суб'єкта пізнання праці та активності на основі усвідомлення, цілепокладання, планування діяльності, її організації, оцінки результатів і самоаналізу;
- культурологічний підхід – обумовлений об'єктивним зв'язком людини з культурою як системою цінностей, виробленої людством; розвиток студента й становлення його як творчої особистості на основі освоєної культури і внесення принципово нового, виступаючи творцем нових елементів Інтернет-культури. Викладач у цьому випадку має прилучити студента до культурного потоку, активізувати його творчий потенціал.

У рамках нашої роботи виявлено, синтезовано та використано кілька підходів до вивчення веб-дизайну, які поєднані в межах декількох міждисциплінарних напрямів й заходів:

- семантико-семіотичний напрям вивчення веб-дизайну як мови культури, що включає різні підходи (традиційний, інформаційно-семіотичний, неklasичний);
- культурологічні аспекти вивчення веб-дизайну в теорії дизайну (описово-мистецтвознавчий, культурологічний, теоретичний, практичний);
- педагогічна скерованість вивчення веб-дизайну базується на евристичному підході, формуванні творчого мислення, логічної уяви, інтуїції.

У контексті появи нової культури, що вимагає теоретичного осмислення, виокремимо проблемні поля вивчення веб-дизайну з точки зору педагогічної науки.

Процес інформатизації сприяв формуванню інформаційного суспільства, а також створення основ для утворення в ньому кіберкультури (форми культури інформаційного суспільства [4]) з її яскравим явищем – Інтернет-культурою.

Принципи та методи евристики можуть застосовуватися і в процесі формування у дизайнерів творчих умінь у процесі вирішення проблемних завдань, а також в пошукових ситуаціях. При вирішенні таких завдань відбувається взаємодія аналітичного та інтуїтивного мислення: інтуїція допомагає висунути гіпотезу рішення задачі, а перевірка правильності гіпотези виступає результатом аналітичного мислення.

Вивчення Інтернет-культури включає аналіз способів її трансляції та проектування. Веб-дизайн поєднує у собі різні сфери людської діяльності: інформаційну (як засіб інформаційного простору глобальної мережі) й естетичну. У дизайнерській діяльності часто натрапляємо на рішення пізнавальних завдань за допомогою інтуїтивних та логічних підходів. Ці завдання вирішують найбільш успішно, коли в учнів є достатній практичний досвід і теоретичні знання, необхідні для узагальнення матеріалу, що досліджують.

На думку Н. С. Кузнецової, веб-дизайн формує сприйняття, а застосування гіпотези мовної відносності Сепіра – Уорфа доводить до розуміння, що веб-дизайн здатен формувати мислення користувачів, тому він виступає не тільки як інструмент культури, а й як елемент освіченості. Він надзвичайно динамічний, складно піддається структуруванню й опису, та є результатом розвитку Інтернет-культури і одночасно сам виступає чинником її формування.

Залежно від специфіки вивчення художньо-графічних дисциплін можуть бути використані різні поєднання методу евристичного пошуку й системи алгоритмів. Так, у дизайнерській діяльності роботи над композиційними пошуками перевага віддається застосуванню евристичного методу, а проходження всіх етапів проектних робіт вимагає використання алгоритмів.

Найважливішим компонентом творчого мислення є вміння бачити, аналізувати та структурувати проблему в процесі рішення звичайних завдань, формулювати гіпотезу, розширювати рамки простої інформації, відбирати нові факти й явища, обирати найдоцільніший шлях пошуку рішення завдання, робити узагальнені висновки, відмовляючись від невірних положень і обґрунтовуючи потенційний шлях вирішення проблеми. У зв'язку з цим, особливе значення в організації і здійсненні дизайнерської навчально-пізнавальної діяльності набуває використання проблемно-пошукових методів. Саме усвідомлення проблеми детермінує хід розумових операцій, визначає послідовність ступенів і надає процесу засвоєння цілеспрямований характер.

Основними дидактичними засобами, що сприяють активізації пізнавальної діяльності студентів, є проблемні питання й завдання. Вирішення проблеми залежить від специфіки її змісту та можливостей студента зрозуміти її сутність. Однак, незважаючи на особливості тих чи інших проблем, в основному завжди застосовують одні і ті ж прийоми мислення: аналіз, синтез, порівняння, зіставлення, абстрагування. У постановці проблем, поряд із інтелектуальним розвитком, необхідно враховувати і мотиви пізнавальної діяльності, бо вони можуть дати великий стимулювальний вплив на навчально-пізнавальний процес. У зв'язку з цим, слід виокремити пізнавальний творчий інтерес, як найцінніший мотив навчальної та професійної діяльності. Це інтерес, особливо яскраво проявляється при вивченні технічних дисциплін, представляючи поєднання найважливіших для розвитку особистості психічних процесів та сприяє виникненню інтелектуальної діяльності, активного пошуку, готовності до вирішення завдання. Однак пізнавальний інтерес у навчанні стає стимулом лише тоді, коли використовується в системі засобів цілісного педагогічного впливу, кінцева мета якого – розвиток особистості.

Формування творчого мислення при навчанні веб-дизайну розпочинається з викладання спеціальних технічних дисциплін. На перших лекціях подається інформація щодо осмислення й розуміння основних закономірностей художньо-дизайнерського мистецтва і дизайнерської діяльності. Саме з лекції повинен розпочинатися пізнавальний пошук майбутнього фахівця, введення його в процес творчого відношення і логічний ланцюжок до прикладного матеріалу. Щоб ці функції занять могли бути виконані, необхідні виокремлені умови: чітке і логічне побудова змісту курсу, що вивчається; виділення вузлових проблем, виявлення причинно-наслідкових зв'язків між явищами дизайнерського мистецтва і художніми дисциплінами, проблемний виклад матеріалу, що дає змогу послідовно висувати перед слухачами пізнавальні питання, спрямовані на самостійний пошук їх рішення; вільне оперування матеріалом; новизна висунутих проблем, що створює атмосферу інтересу, емоційного напруження; формування вміння здійснювати зворотний зв'язок.

Окрім лекційного курсу, проблемно-пошуковий метод можна ефективно використовувати і в процесі практичних занять, виходячи з таких міркувань. Проблемність при роботі над веб-проектом проявляється, перш за все, в підході до розкриття його художньо-образного змісту і осмислення найбільш раціональних методів роботи. Це пов'язано з використанням різних видів аналізу, розумінням композиційних закономірностей дизайнерського мистецтва, знаходженням виразних засобів, адекватних висунутому завданню. При створенні творів

веб-дизайну студент натрапляє на безліч труднощів, тому змушений вирішувати проблемні ситуації теоретичного і практичного характеру, до яких відносяться:

- відсутність знань загальних законів дизайну, умінь різнобічно і глибоко аналізувати прототипи того об'єкта, над яким належить працювати;
- не вміння відібрати найкращі компоненти, які були сконструйовані раніше в аналогічних виробках; відсутність вмінь розробки індивідуального проекту.

У процесі побудови завдань слід виходити з того, що систематичне використання проблемних ситуацій на практичних заняттях буде сприяти вдосконаленню всього комплексу авторсько-дизайнерських здібностей, створить оптимальні умови для прояву і розвитку професійного мислення як у процесі навчання, так і в подальшій практичній діяльності.

На практичних заняттях у Південноукраїнському національному педагогічному університеті ім. К.Д. Ушинського практикується при викладанні технічних дисциплін для майбутніх фахівців із веб-дизайну, застосовується така форма, як тренінг. Завдяки чому вдосконалюються як професійні навички, так і розвиваються особистісні якості, що надзвичайно важливі в подальшій роботі і дозволяють бути ефективним і успішним. На тренінгах відбувається постановка цілей; навчання знаходити рішення й усвідомлено брати відповідальність за кінцевий результат; уміння керувати процесом; здатність подивитися на кінцевий проект очима сторонньої людини. Така здатність є основою комунікації, навчання, компетентності. З лекцій та підручників можна отримати інформацію або знання. Однак, уміння або навички сформувані таким способом не вийде. Факт присутності знання не означає його прийняття або підкріплення дією. Таким речам має сенс навчатися на практиці. Тому ефективність навчання залежить від самого студента і зростає, коли він зі спостерігача перетворюється на активного учасника процесу. Тренінг не вирішує проблеми, а дає інструменти для їх вирішення, а також виступає як "тренажера", на якому в безпечній ситуації освоюються отримані знання й вміння.

Проблемне навчання в умовах дизайнерських напрямів навчання доцільно використовувати як під час проведення лекційних, так і практичних занять із технічних дисциплін. Застосування проблемного методу робить лекції та практичні заняття більш доказовими, студент відчуває себе співучасником народження наукової істини. Застосування такого типу навчання в процесі практичних занять сприяє формуванню у студентів творчого ставлення як до досягнення поставленого задуму, так і до освоєння різноманіття при використанні виразних засобів.

Підготовка фахівця професійного навчання в галузі веб-дизайну найбільш ефективно здійснюється за багаторівневою схемою на базі освітніх комплексів. При цьому створюється можливість регульованою і динамічною підготовки фахівців у рамках єдиного освітнього закладу, тобто створюється можливість для послідовного освоєння спеціальності через рівні навчання: за рівнем середньої професійної освіти, за рівнем вищої освіти, педагог професійного навчання в галузі веб-дизайну.

Для формування структури особистісних якостей, здібностей, набутих у процесі навчання знань, умінь та компетентностей пропонується модель професійної підготовки випускника педагогічного закладу, який навчається за профільною спеціальністю "Дизайн", спеціалізації "Веб-дизайн". В основі формування професійної компетентності студентів базується багаторівневий характер програм професійної підготовки педагогічних кадрів. Основу вищої педагогічної освіти становить базова педагогічна освіта, яка здійснюється двома шляхами: багаторівневим – освоєння основної освітньої програми підготовки фахівців та вузькоспеціалізованим – реалізацією програм спеціальної підготовки з рівнем повної вищої педагогічної освіти, який дозволяє випускникам глибше освоїти обрану спеціалізацію, що надає право здійснювати професійну діяльність у будь-яких типах установ і організацій.

Навчально-професійна діяльність підготовки фахівців із веб-дизайну повинна бути орієнтована на становлення загальної та педагогічної культури, професійної компетентності і складатися з чотирьох блоків: загально-культурного, професійного, предметного і самостійної

роботи студентів. Перший блок спрямований забезпечити становлення особистості, розвиток світогляду, життєве і професійне самовизначення. Другий блок має за мету підготувати кожного, незалежно від його індивідуальних особистостей, до професійної діяльності. Третій блок представлений дисциплінами предметної підготовки, специфічними для кожної спеціальності, що забезпечують фундаментальну підготовку, орієнтацію на подальший розвиток особистості. Останній блок має особливе значення для становлення фахівця як суб'єкта професійної діяльності, здатного до постійної самоосвіти й саморозвитку, самостійного вирішення спеціальних завдань.

Рис. 1. Модель професійної підготовки випускника педагогічного закладу, який навчається за спеціалізацією «Веб-дизайн»

В запропонованій моделі підготовки фахівця поєднані складові навчального процесу, що дозволяють отримати профільні знання за спеціалізацією «Веб-дизайн».

Отже, узагальнені теоретико-методологічні підходи до навчання веб-дизайну дозволяють окреслити основні напрями освітнього процесу. Запропонована модель виступає умовою підготовки педагогічних кадрів в галузі дизайну, освітня система яких будується на принципах системності, багаторівневості, професійності, предметності, самостійності та безперервності. Для системи вищої освіти є необхідним той факт, що залучення професіоналів до формування проектної культури забезпечить високий рівень фахівців. Створення такої практики сприятиме розвитку творчого мислення, гуманного ставлення до навколишнього середовища і, як наслідок, прагнення до творчої діяльності, розуміння етнокультурних цінностей. В умовах, що постійно змінюються, розробка та впровадження новітніх підходів до навчання для педагогічних закладів,

заснованих на міждисциплінарних напрямках і підходах, створює можливість ефективної підготовки професійно-педагогічних кадрів у галузі дизайну.

Перспективою подальших досліджень можуть бути конкретні напрацювання щодо методики викладання профільних дисциплін, обґрунтування інноваційних форм навчання, доведення застосування методів і засобів навчання з метою покращення освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Парненко В.С. Веб-дизайн як фундамент сучасного віртуального середовища / В.С. Парненко // Праці Одеського політехнічного університету. – 2013. – Вип. 2(41). – С. 247-251.
2. Бородаєв Д. В. Веб-сайт как объект графического дизайна: монография / Д.В. Бородаєв. – Харьков : Септима ЛТД, 2006. – 288 с.
3. Методологія наукової діяльності : навч. посіб. / Д.В. Чернілевський. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2012. – 364 с.
4. Емелин В. А. Информационные технологии в контексте постмодернистской философии: дис. ... канд. филос. наук. – М., 1999. – 164 с.
5. Кузнецова Н. С. Веб-дизайн как инструмент моделирования виртуального пространства современной культуры: автореф. дис. ... канд. культурологии. – Саранск, 2010. – 17 с.

At the heart of theoretical and methodological research in the study of a new direction – web design – pedagogical and methodological approaches are selected, which are combined within several interdisciplinary directions. The Internet culture as a semiotic system was analyzed and based on the theories of informational-semiotic direction, the study of the design and properties of web design based on the orientation towards the formation of general and pedagogical culture and professional competence. The use of a non-classical direction to explore web design as a complex, structured and dynamic element of Internet culture has been proved, and its role in forming a person's thinking has been substantiated. The generalized theoretical and methodological approaches to the study of web design can outline the direction of the educational process.

It is substantiated that the formation of creative thinking in the study of web design begins with the teaching of special technical disciplines with the help of special educational forms, which allows to focus attention on problem-oriented learning and promotes the formation of students' creative attitude to achieve the intended purpose. It is proved that professional training in the field of web design is most effectively implemented on a multi-level scheme based on educational complexes.

The proposed model of training a specialist – a graduate of a pedagogical institution, which with specialization in “Web Design” contains the components of an educational process and acts as a condition for the training of vocational and pedagogical staff. For the higher education system, it is necessary that the involvement of professionals in the design culture will ensure high results. This will contribute to the development of creative thinking and, as a consequence, the pursuit of activities based on universal values. In an ever-changing environment, the development and implementation of new approaches to teaching for pedagogical institutions based on interdisciplinary areas and approaches creates an opportunity for effective training of professional and pedagogical staff in the field of design.

Key words: web design, training, semantic-semiotic direction, heuristics, educational process, personality, model of professional training.